

Rannikuala koostööprojekti Eesti ja Läti õppereis 10-14.09.2018

10.-14. septembril 2018. a. toimus rahvusvahelise koostööprojekti Coastal and Dunes Management (Rannikuala arendamine) õppereis Eestisse ja Lätti.

Võõrustasime koos projekti partneritega Lätist Partneriba Laukiem un Jurai tegevusgrupist külalisi Soomest Karhuseutu ja Põhja-lirimaalt Causeway Coast and Glens tegevusgruppidest.

Eestis pakkusime külalistele võimaluse võrrelda piirkonna randu - [Vääna-Jõesuu](#) kui rohkelt investeringuid saanud Harjumaa ainus avalik rand vs [Kloogarand](#) kui kunagise hiilguse minetanud, kuid siiski väga suure külastuspotentsiaaliga rand. Tutvustasime samuti [Lääne-Harju valda](#) ja selle arenguplaane. Viisime külalised ranniku matkaraja lõigule Pakri poolsaarel ja pakkusime võimaluse külastada [Pakri tuletorni](#). Piirkonna väikesadamet näitena vaatasime [Lohusalu sadamat](#), kalastusajalooga tutvusime [Kase-Antsu Võrgukuuris](#). Piirkonna jugaderohkust ilmestasime külastusega [Keila-Joale](#).

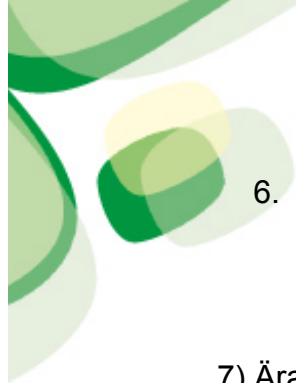
Läti õppereis

Õppereisi esimesel õhtul külastasime **Engure linnaparki**. Park on äsja valminud ja kujundatud kalapüügi temaatikas. Pargi ehitusmaksumus oli ca 175 000 eurot, rahastus kalandusfondist (90/10).

Park on suurepärane näide sellest kuidas ka suhteliselt väikeses asulas (Engure valla elanike arv on natukene üle 1500 elaniku) tõsta oluliselt elukeskkonna kvaliteeti läbi heatasemelise maastikuarhitektuurilise lahenduse. Loodud on nutikas asumi mõõtmeid ja ajaloolist identiteeti oskuslikult rakendav väliruumi lahendus, mis ühendab endas nii pargi kui ka asumi keskväljaku ruumilisi omadusi. Loodud on multifunktsionaalne kombinatsioon mõlemast. Igapäevaselt toimib väljak-park puhke- ja kohtumispaigana, võimaldades korraldada ka ruumi mõõtmeid arvestavaid erisündmusi (kontserte, välükino, laatasid jne). Lahendus toob esile läbi suurepärase põhjamaise maitseka disaini keele piirkonna ajaloolise identiteedi - kaluriküla.

Loodud on palju erilahendusega kõrge esteetilise väärtusega funktsionaalseid disainilahendusi:

1. Kalapüügi mõrrast inspireeritud laste ronimis atraktsioon, mis samaegselt on nii lastele väga atraktiivne ronila kui olulise visuaalse väärtusega kujunduselement.
2. Kaluri kuju/veeelement. Igati suurepärane disain ja efektne kujunduselement
3. Kohalikesse suurtesse graniitkividesse graveeritud piirkonna kalurite poolt püütud erinevate kalaliikide figuurid. Graveeringud kivides mõjuvad väga ehedalt - tegemist oleks justkui kalade detailsete fossiilidega. Graveeringud on sedavõrd detailsed, et iga kalaliik on selgelt identifitseeritav. Liikidele on lisatud ka läti- ja inglisekeelsed nimesildid. Selline efektne lahendus aitab kindlasti õppida tundma erinevaid kalu.
4. Erilahendusega pingid. Kiikumisfunktsiooniga paati sümboliseerivad ja laineid sümboliseerivad pingid.
5. Pargi selgrooks on teedevõrk, mis tagab lühimad vajalikud ühendused erinevate asumi huvipunktide suunas (korterimajad, spordiväljak, eramud, vallamaja), samal ajal moodustades ka pargi/väljaku sisese

jalutamistekonna, mis viib ühe üksikobjekti juurest teiseni ja võimaldab erinevaid huvitavaid vaateid.

6. Erilahendusega huvitavad detailid:

- a. Erinevad kohalikud betooni valatud graniitkivid. Võimaldades tutvuda graniitkivide lõpmatu maailmaga: erinevad värvid, kujud jne.
- b. Õnge kujutav tänavavalgusti, mille otsas püüab käpaga kala kaluri kass.

7) Ära pole unustatud ka eri valgustuslahenduste loomiseks või ürituste korraldamiseks vajalike lisa elektrikommunikatsioonide valmisoleku loomist. Jõulude aegsete valguslahenduste tarbeks on puude juurde valmis toodud elektriväljavõttud jne.

Eriti tähelepanuväärne on asula mõõtmeid arvestades park-keskväljaku kõrgetasemelised ja efektsed valgustuslahendused - mida võiks tuua laiemalt eeskujuks ka Eestis.

Kokkuvõtlikult on loodud tähelepanuväärne maastikuarhitektuurne väliruum, mis oma kvaliteedilt on midagi palju enam kui väikese kogukonna külaväljak. Läbi küla ajaloolise identiteeti väärtustamise on väljakul ka eraldiseisev turismialane väärtus.

Teisel päeval leidis aset **seminar**, kus tutvustati koostööprojekti lätipoolseid tegevusi ja seotud projekte.

Läti koostööprojekti siseriiklik maksumus on ca 83 000 eurot. Sellest finantseeritakse õppereisid, pontoonid meres, vetikakogumise masin (maksumusega ca 40 000, tuuakse Ameerikast).

Koostööprojektiga seotud projektid:

- Uuringuprojekt - missugune on vetikate koostis ja kuidas saaks bioprügist mürgiseid aineid eraldada. Vetikates leidus raskemetalle vähesel määral ja sisaldus jäi tunduvalt alla lubatud normi piiride, välja arvatud kaadiumi puhul. Seni tehtud aga vaid ühe piirkonna vetikatest analüüse, vaja rohkem uurida. Parimaks ja kõige lihtsamalt kasutusele võetavaks võimaluseks on vetikate kasutamine põllumajanduses väetisena. Teised võimalikud kasutused on loomatoit, SPA- ja tervisetooted, paber, soojustus jne.
- Vetikatööstustehas. Kohalik ettevõtja planeerib vetikatest väetist toota. Sai rahastuse, aga kohalikud inimesed ei lubanud ehitada. Otsib uue koha ja taotleb uuesti
- Kalanduse tegevusgruppide ühisprojekt koos. Teevad koos uuringu Läti makrovetikate kohta. Kus ja millal tohib koguda ja kus mitte, kus on vaja elurikkuse säilitamiseks (lindude pesitsemine ja toitumine). Maksumus ca 50 000 eurot.

Seminarile järgnes väljasõit.

Engure järve ääres nägime soisele rannaalale paigaldatud laudteid ja linnuvaatlustorni. Rannaala hooldavad ca 40 metsikut hobust ja veist, kes külalisi nähes küll uudishimutsedes lähemale tulid. Rannaala on piiratud elektrikarjusega, kuid värava kaudu inimestele ligipääsetav. Engure järv on kunagisest merest tekkinud suure pindalaga, kuid üsna madal laguun, suvel populaarne ajaveetmispaik, tähtis ka kaluritele ja jahimeestele. Alal on ka orhideede rada ja lindude uurimiskeskus.

Berzciemis nägime läbi pillirohu mere äärde kulgevat pontoonidele paigaldatud 173 m pikkust laudteed. Laudtee ääres olevad postid tagavad, et mere ja jää tõustes ja langedes laudtee ei puruneks, kuid samas ei olnud see visuaalselt väga hea lahendus.

Järgmises peatuspunktis tutvustati luidete erosiooni vastaseid tõkkeid, mis on aidanud taastada varasemalt hävinud luited. Kohalik looduskaitsealade spetsialist tutvustas erinevaid lahendusi, kuidas takistada rannikualade erosiooni, ennekõike just inimtegevusega kaasnevat erosiooni vähendamise võimalusi väikese kasutuskoormuse taluvusega liivaluidete kaitsmiseks. Demonstreeriti kahe erineva erosioonitõkke lahenduse katseala.

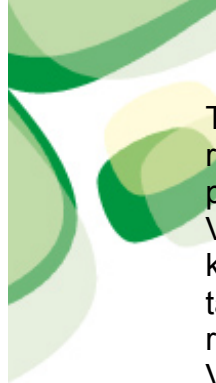
1. Üks katseala oli loodud aktiivse kasutusega mereäärse puhkekoha ja mereranna vahelise liivaluute kaitseks. Puhkekohalt randa ja tagasi liikumisel tekitavad inimesed õrnale luitetaimestikule suuri kahjustusi, mistõttu taimestik hävib ja liivaluude on seeläbi kergelt mõjutatav nii tuule kui vee poolt tekitatavale erosioonile. Erosioonikaitse lahendus seisnes selles, et liivaluute peale (osaliselt luute sisse) rajatakse 60-80 cm kõrgused puitvitstest punutud "aedikute" süsteemid. Aedikud takistavad soovimatut inimeste kaootilist liikumist, võimaldades neil randa pääseda kindlaid radasid pidi. Samal ajal stabiliseerivad aedikud luute pinnast (liiva), võimaldades seal paremaid tingimusi luidetele omase taimestiku arenemiseks. Kohalik looduskaitse spetsialist hindas antud viisi parimaks lahenduseks, mida nemad on katsetanud.
2. Teisel katsealal oli erosiooni takistamiseks maasse torgatud rannaliivas juurduvate pajuliikide jämedamaid oksid. Oksad on suutelised ranniku pinnases juurduma ja oksad seeläbi lehtima, moodustades nii omalaadse elavtara, mis ühest küljest takistab soovimatut kaootilist inimeste liikumist luidetel, teisest küljest aitab vähendada loodusliku tuule ja veerosiooni. Vähenenud erosioonikoormus võimaldab omakorda areneda õrnal luitetaimestikul.

Klapkalnciema rannas nägime omavalitsuse tehtud rannaala investeeringuid - mereni viivat betoonteid (mida saab vajadusel kasutada ka päästeauto), WC-d (mis on avatud suvel ja nädalavahetustel), riietevahetuskabiinid, rattahoidja, mängu- ja spordiväljakud.

Omavalitsus on loonud oma erinevate randade tarbeks ühtse kujunduselementide lahenduse: Teisaldatavad pingid, mänguväljakute lahendus (kiik, võrkronila), riietuskabiinid ja nägusad käimlad, mida siis jõudumööda erinevatesse omavalitsuse randadesse lisatakse.

Õhtul oli õppereisil osalejatel suurepärane võimalus tutvuda **Valguma järve** äärde ehitatud u 3 km pikkuse paljajalu kõndimise rajaga, mis pakub elevust nii suurtele kui väikestele, aga ka kauneid loodusvaateid. Rajal käiakse paljajalu ja seal saab tunnetada jala all erinevaid materjale - erineva kuju ja suurusega kive, puitu, klaasi, muda, turvast, vilja jne.

Õppereisi viimasel päeval saime ka ise **rannahooldustöodes** käed külge lüüa - kitkusime luidetest välja männivõsusid ja riisusime varem niidetud taimestikku, et taastuks hallluitele iseloomulik taimestik.

Talgutööde eesmärgiks oli väikestel katselõikudel püüda taastada kalurikülade reaalse toimimise aegset nn poolloodusliku rannaala looduskeskkonda. Heaks paralleeliks on Eestis hästi tuntud poollooduslike rohumaade taastamine. Varasemalt on rannaäärsed alad olnud karjatatavad alad ja seetõttu ei ole seal kasvanud suuri puid. Praegu aga kasvas seal tihedalt noori mände. Luite taastamiseks oli osaliselt vaja eemaldada seal hästi juurduvaid mände, et hoida rannikuluiteid tiheda puistu vabad - nii nagu need olid toimivate kalurikülade aegu. Väiksemad männid tõmbasime maast välja, suuremad saeti maha ja kõik eemaldatud materjal purustati ning viidi kohapealt ära.

Selleks, et luidetelt ei kaoks iseloomulik toitainevaese pinnase taimestik, oli kõrgem rohi maha niidetud. Talgute käigus riisusime niidetud rohu kokku ja see viidi sealt ära. Ala kõrval asuvad maaomanikud olid oma aias tekkivad bioloogiliselt lagunevad aiapäätmed (puulehed, õunad) visanud aia taha luitele, mistõttu on sinna tekkinud alale ebaloomulikult paks huumuskiht ja kasvama hakanud viljakale pinnasele iseloomulik taimestik. Likvideerisime ka luidetele tekitatud aiapäätmete kuhjad.

Teel Riiga nägime **Lapmezciemi rannale** paigaldatud komposiitmaterjalist teid (ca 200 m teed ehitusmaksumusega ca 20 000 eurot).